

AKTUELLA FRÅGOR I OMVÄRLDEN

Februari 2015

Ansvarig utredare: Magnus MacHale Gunnarsson

Analys & utvärdering, Forsknings- och innovationskontoret

RAPPORT 2015:01

Diarienummer: V 2015/42

Innehåll

Sammanfattning	3
Allmänt	4
Internationaliseringen och globaliseringen fortsätter	4
Offentlig finansiering	4
Kvalitetsutvärdering.....	5
Debatt om kollegialitet kontra management.....	6
Forskning.....	6
Excellens	6
Finansiering.....	7
Open Access och Science 2.0	7
Forskarutbildning.....	7
Utbildning	8
Betoning på utbildning.....	8
Högre utbildning som fri marknad	8
Koppling till arbetsmarknaden.....	9
MOOC	10
Competency-based education	11
Breddad rekrytering.....	12
Framtid	12

Sammanfattning

Trenden mot globalisering och ökad internationalisering fortsätter inom hela universitetssektorn. Det gäller även låg- och medelinkomstländer, som bygger upp sin kapacitet för högre utbildning och i många fall satsar på att skapa en kunskapsekonomi. Många länder, framförallt i höginkomstländer, satsar på att locka till sig internationella studenter. Det är värt att notera att Frankrike nu är det tredje största mottagarlandet.

När det gäller resurser till sektorn är bilden inom EU tämligen splittrad. Sett på lite längre sikt (2008-2014) finns en uppdelning mellan å ena sidan länder i nord som ökar resurserna för högre utbildning och forskning, och å andra sidan länder i syd (samt brittiska öarna) som i stället skär ned. Även mellan de amerikanska delstaterna är bilden splittrad.

Kvalitetsutvärderingar i allmänhet och prestationsbaserad medelstildelning i synnerhet är fortfarande populärt bland politiker och styrande myndigheter. I Sverige syns denna trend i att nya nationella kvalitetsmätningssystem har föreslagits för forskning i allmänhet (Vetenskapsrådet), samverkan (Vinnova), högskoleutbildning (Harriet Wallberg) och forskning inom miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas); de tre förstnämnda systemen ska ligga till grund för medelsfördelning.

Runt om i världen talas det fortfarande mycket om excellens i allmänhet och toppuniversitet i synnerhet. Dock talas det också i ökande utsträckning om att utbildning är en nog så viktig uppgift för universiteten. En aspekt av utbildningen som har diskuterats länge och som fortsatt får mycket uppmärksamhet är arbetsmarknadsanpassning; den diskussionen finns även i låg- och medelinkomstländer.

I Storbritannien och Australien har den högre utbildningen under de senaste åren förändrats i riktning mot en fri marknad, liknande det system som finns i USA. Även i Danmark och Nederländerna finns det tecken som tyder på att man rör sig i samma riktning. I Tyskland går man snarare i motsatt riktning.

Mooc får fortsatt mycket uppmärksamhet, om än inte lika mycket som under 2013 och skepsisen sprider sig. Det relaterade fenomenet *competency-based education*, där studenterna läser helt på egen hand och lärosätet tillhandahåller kursmaterial, guider och framförallt prov, sprider sig i USA men inte utanför det landets gränser.

Allmänt

Internationaliseringen och globaliseringen fortsätter

Låg- och medelinkomstländer bygger upp sin kapacitet för högre utbildning^{1,2,3,4}, och de satsar också i många fall på en kunskapsekonomi byggd på forskning^{5,6}.

Internationella studenter är fortfarande i ropet, och många länder försöker locka till sig fler utländska studenter, t.ex. Skottland⁷, Irland⁸, Nederländerna⁹, Spanien¹⁰, Tyskland¹¹, Kanada¹², Japan¹³, Taiwan¹⁴, Ryssland¹⁵, Turkiet¹⁶. USA är fortfarande det största mottagarlandet, och fortsätter att växa (åtminstone i absoluta tal)¹⁷. Många andra länder växer också i detta avseende, som Turkiet¹⁸, Polen¹⁹ och Tyskland²⁰. Det är värt att notera att Frankrike när det tredje största mottagarlandet av internationella studenter^{21,22}. (Kina är tredje störst om man räknar in utbytesstudenter²³.)

Storbritannien har för första gången sett en minskning av antalet utländska studenter²⁴, vilket många oroar sig över²⁵. En förklaring till minskningen kan vara de striktare visumreglerna²⁶ och, kanske i högre grad, talet och ryktet om striktare visumregler^{27,28}.

Även på forskningssidan syns internationaliseringstrenden, t.ex. i en utveckling mot gemensamma forskningsråd (än så länge endast bilateralt)^{29,30}.

Offentlig finansiering

Inom EU är bilden tämligen splittrad när det gäller universitetens budgetar. I Portugal, Polen, fransktalande Belgien, Ungern, Island, Norge och Sverige har den offentliga finansieringen av universiteten ökat från 2013 till 2014, medan den har minskat i Grek-

¹ University World News, 2014-04-25: [Plans to attract 10 international universities.](#)

² University World News, 2014-02-07: [Government increases higher education budget.](#)

³ University World News, 2014-04-26: [HE hub targets universities in France, India and UK.](#)

⁴ University World News, 2014-05-09: [Student numbers soar by 35 %, university funding lags.](#)

⁵ Research Professional, 2014-09-25: [Science and university centres planned for Tunisian mega-city.](#)

⁶ University World News, 2014-05-09: [Government invests in research universities.](#)

⁷ Times Higher Education, 2014-06-17: [Scottish universities launch their own overseas campaign.](#)

⁸ University World News, 2014-10-31: [Dublin joins Irish expansion into China.](#)

⁹ University World News, 2014-07-18: [A revamped vision for international education.](#)

¹⁰ Times Higher Education, 2014-07-31: [Spain scraps university entrance exam for foreign students.](#)

¹¹ Times Higher Education, 2014-01-16: [Germany pledges to increase foreign students by 25 per cent.](#)

¹² University World News, 2014-01-18: [International strategy aims to double foreign students.](#)

¹³ University World News, 2014-01-31: [Boosting foreign student numbers to 300,000.](#)

¹⁴ University World News; 2014-01-31: [Renewed push to attract international students.](#)

¹⁵ University World News, 2014-01-17: [Government eyes international student market.](#)

¹⁶ Daily Sabah, 2014-07-10: [Turkey aims to boost popularity for international students.](#)

¹⁷ The Chronicle of Higher Education, 2014-11-17: [International-Student Numbers Continue Record-Breaking Growth.](#)

¹⁸ Al-Fanar Media, 2014-11-27: [Arab Students Find Homes in Turkey.](#)

¹⁹ Research Professional, 2014-11-21: [Rise in foreign students at universities.](#)

²⁰ Research Professional, 2014-03-14: [Germany hosts record number of international students.](#)

²¹ Le Monde, 2014-01-21: [Masters: les étudiants étrangers séduits.](#)

²² Research Professional, 2014-06-11: [International students on the rise in France.](#)

²³ Institute of International Education, [Project Atlas, FAQs.](#)

²⁴ University World News, 2014-01-24: [UK universities suffer first fall in foreign students since records began.](#)

²⁵ The Chronicle of Higher Education, 2014-04-02: [Drop in International Students Worries English Universities.](#)

²⁶ University World News, 2014-05-02: [Internationalisation under threat from anti-immigration populism.](#)

²⁷ The Guardian, 2014-12-21: [Home secretary blows a hole in government's new science and innovation strategy.](#)

²⁸ Times Higher Education, 2014-03-20: [News in brief – 20 March 2014.](#)

²⁹ Research Professional, 2014-06-18: [UK and China set up research fund that may grow to £200m.](#)

³⁰ Research Professional, 2014-10-09: [Norway agrees reciprocal funding with UK for social sciences and humanities.](#)

land, Storbritannien, Irland, Litauen, Kroatien, Slovakien, Slovenien och Spanien³¹. I USA är bilden också splittrad mellan delstaterna, men som helhet har budgetarna ökat något³².

Sett på lite längre sikt (från 2008 till 2014) finns det en uppdelning mellan nord och syd i Europa. I Norge och Sverige har högskolesektorn ökat drygt 20 % reellt, och Tyskland ligger strax efter. Tydliga ökningarna finns också i (i fallande ordning) Österrike, Danmark, Polen och fransktalande Belgien. Ett antal länder har inte förändrat den offentliga finansieringen av högskolesektorn nämnvärt under perioden, medan tretton länder har skurit 13 % eller mer sedan 2008. Hårdast drabbat är Grekland (-50 %), tätt följt av Ungern (-45 %) och Lettland (-40 %). Sedan kommer i tur och ordning Litauen, Irland, Storbritannien, Spanien, Kroatien, Slovenien, Slovakien, Tjeckien, Serbien och Italien.

De signaler som ges för 2015 och framåt är stundtals positiva – Frankrike³³, Tyskland³⁴, Norge³⁵, Estland³⁶, Österrike³⁷ – och stundtals negativa – Storbritannien^{38,39}, Australien⁴⁰.

Kvalitetsutvärdering

Kvalitetsutvärderingar i allmänhet och prestationsbaserad medelstildelning i synnerhet är fortfarande populärt bland politiker och styrande myndigheter. I Finland planeras en ny modell för resursfördelning mellan universiteten med fler indikatorer än tidigare (bl.a. studentutvärderingar)⁴¹, Lettland planerar en prestationsbaserad fördelningsmodell⁴², Norge utvärderar sin jämförelsevis stora forskningsinstitutssektor⁴³, och i USA har regeringen föreslagit att lärarutbildningarna ska tilldelas medel delvis enligt hur bra deras alumners elever (sic!) lyckas i skolan⁴⁴. Den brittiska regeringen är så entusiastisk över sitt nya utvärderingssystem för forskningskvalitet ("REF") att man försöker sälja det till andra länder^{45,46}.

I Sverige har Vetenskapsrådet nyss lämnat in sitt förslag till ny modell för kvalitetsmätning av forskning ("Fokus")⁴⁷, Vinnova presenterade i våras sitt förslag till modell för kvalitetsmätning av samverkan⁴⁸, Formas planerar en stor utvärdering av forskningen inom det område de finansierar⁴⁹, ALF-medlen kommer fr.o.m. 2015 att fördelas enligt en

³¹ EUA (2014). [Public Funding Observatory 2014](#).

³² The Chronicle of Higher Education, 2014-01-20: [State Higher-Education Spending Continues Slow Recovery](#).

³³ University World News, 2014-02-12: [Hollande pledges €2 billion for excellence initiatives](#).

³⁴ University World News, 2014-11-06: [New funding package for universities and research](#).

³⁵ Research Professional, 2014-03-06: [Norway raises the bar](#).

³⁶ Research Professional, 2014-03-05: [Estonia aims to raise university standards](#).

³⁷ Research Professional, 2014-12-17: [Austrian university budget increases](#).

³⁸ University World News, 2014-02-13: [English university budgets slashed, heads 'rebuked' over pay](#).

³⁹ Research Professional, 2014-03-12: [Funding cut for Welsh universities](#).

⁴⁰ University World News, 2014-05-02: [Federal audit stuns science community](#).

⁴¹ Research Professional, 2014-02-14: [Student surveys could influence university funding](#).

⁴² Research Professional, 2014-01-07: [Latvia pushes for performance-based funding](#).

⁴³ Forskningsrådet, 2014-01-06: [Ny plan för utvärdering av institutten](#).

⁴⁴ Inside Higher Ed, 2014-04-25: [Teacher Prep Rules Are Coming](#).

⁴⁵ Research Professional, 2014-04-03: [HEFCE to consider internationalising REF](#).

⁴⁶ Research Professional, 2014-10-15: [HEFCE seeks views on an international REF](#).

⁴⁷ Vetenskapsrådet, 2014-12-19: [Vetenskapsrådet föreslår modell för utvärdering av svenskt forskningskvalitet](#).

⁴⁸ Vinnova, 2014-05-14: [Ny modell för att värdera lärosätenas samverkan](#).

⁴⁹ Regeringskansliet, 2014-08-21: [Uppdrag att göra en analys av finansieringen av forskningen inom Formas ansvarsområden](#).

prestationsbaserad modell⁵⁰, och universitetskansler Harriet Wallberg har nyss blivit färdig med sitt förslag till ny modell för kvalitetsutvärdering av högskoleutbildningar⁵¹.

Debatt om kollegialitet kontra management

I Sverige har det under året förts en debatt om hur universitet och högskolor bör styras. Den ena sidan i debatten menar att kollegialt styre är att föredra, och att kollegialiteten på senare år har minskat, vilket följaktligen är ett problem^{52,53}. Ibland används det bredare begreppet ”professionalism” istället, vilket då kan inbegripa betydligt fler sektorer än högskolan^{54,55,56,57}. Den andra sidan i debatten menar att kollegialitet är bra men att den har sina brister och behöver kompletteras med handlingskraftiga chefer^{58,59}.

Forskning

Excellens

Fokuseringen på excellens i allmänhet och toppuniversitet i synnerhet fortsätter i många länder^{60,61}, inklusive medelinkomstländer som Vietnam⁶² och Filippinerna⁶³. I Sverige syns excellensfokuseringen bl.a. i Vetenskapsrådets utlysning om medel för internationell rekrytering av framstående forskare. De mottagande universiteten skjuter till ytterligare medel till varje rekrytering, och i fallet Göteborgs universitet har varje rekrytering 100-200 mnkr att spela med. Forskarna erbjuds naturligtvis en god lön, men den största delen av medlen går till att betala en s.k. ryggsäck, alltså forskningsomkostnader, doktorandtjänster och meriteringstjänster inom den rekryterade forskarens område.

Att rekrytera internationellt framstående forskare genom mycket generösa erbjudanden är en metod som används på flera håll i världen. Kina har använt den under en tid⁶⁴, liksom Saudiarabien⁶⁵ och, i mindre skala, Finland⁶⁶. Irland har nyss dragit igång⁶⁷.

---

⁵⁰ Regeringskansliet, 2014-09-11: [Hårdare kvalitetskrav på klinisk forskning – nytt ALF-avtal klart.](#)

⁵¹ Universitetskanslersämbetet, 2014-12-01: [Nytt utvärderingssystem från 2016.](#)

⁵² Dagens nyheter, 2014-01-29: [Högskolans nya styrning hotar kreativitet och kritik.](#)

⁵³ Upsala Nya Tidning, 2014-09-16: [Akademisk ofrihet.](#)

⁵⁴ Dagens nyheter, 2014-01-05: [Slå vakt om professionalismen.](#)

⁵⁵ Dagens nyheter, 2014-10-01: [Sjunkande respekten för yrkeskunskap välfärdshot.](#)

⁵⁶ Regeringskansliet, 2014-10-23: [Ny styrning bortom New Public Management.](#)

⁵⁷ Dagens nyheter, 2015-01-06: [Bryt den onda trenden och ta kontroll över byråkratin.](#)

⁵⁸ Dagens nyheter, 2014-01-31: [Svepande kritik mot högskolor missar målet.](#)

⁵⁹ Dagens nyheter, 2014-01-20: [Både starka kollegier och starka ledningar behövs.](#)

⁶⁰ University World News, 2014-07-04: [Climbing the global university rankings.](#)

⁶¹ University World News, 2014-10-03: [Government selects 37 'global universities'.](#)

⁶² University World News, 2014-01-24: [Aiming for at least one world-class university by 2020.](#)

⁶³ University World News, 2014-09-26: [Country to build 'world-class universities'.](#)

⁶⁴ University World News, 2013-12-20: [Abenomics and world-class higher education ambition.](#)

⁶⁵ Science, 2009-10-16: [The Big Gamble in the Saudi Desert.](#)

⁶⁶ Research Professional, 2013-12-06: [Tekes lures leading global researchers to Finland.](#)

⁶⁷ Science Foundation Ireland, 2014-07-11: [New programme to attract iconic international research talent to Irish universities.](#)

Finansiering

För Sveriges del handlar internationell forskningsfinansiering väldigt mycket om EU. EU:s forskningsfinansieringsprogram Horisont 2020 har rullat igång, och flera länder har nationella strategier för att komma åt pengarna^{68,69}. De nya strukturfonderna har också godkänts, och de innehåller mer pengar till forskning än tidigare⁷⁰.

Vad det gäller den nationella forskningsfinansieringen har det pratats mycket om livs-
vetenskaper under 2014, inte minst klinisk forskning^{71,72,73,74}.

Open Access och Science 2.0

Intresset för Open Access fortsätter, och flera länder tar fram strategier och finansieringsprinciper för att gynna Open Access^{75,76,77,78,79}. I Sverige har Vetenskapsrådet nyss lämnat förslag till nationella riktlinjer inom detta område⁸⁰.

Ett besläktat begrepp som ofta används i EU-sammanhang är Science 2.0, vilket innebär att forskningsresultat och forskningsdata publiceras och diskuteras öppet och i ett tidigt skede, med tekniker inspirerade av sociala medier⁸¹. EU-kommissionen höll en ”open consultation” om Science 2.0 i våras⁸², och det lettiska ordförandeskapet har nämnt Science 2.0 som en av sina prioriteringar under första halvåret 2015⁸³. Flera andra grupper trycker på^{84,85,86}.

Forskarutbildning

Forskarutbildning har traditionellt sett varit mycket nära knuten till aktiva forskare och forskargrupper, och vare sig nationella myndigheter eller universitetsövergripande ledningsorgan har varit involverade i särskilt hög grad. (Det faktum att Analys & utvärdering i sin löpande omvärldsbevakning stöter på förhållandevis få nyheter om forskarutbildning är förmodligen en konsekvens av detta.) Det finns dock en tendens till att detta

---

⁶⁸ Research Professional, 2014-11-10: [Ireland confirms aim to double Horizon 2020 funding.](#)

⁶⁹ Vinnova, [Nationella påverkansplattformar för ökat deltagande i Horisont 2020A.](#)

⁷⁰ Tillväxtverket, [EU har godkänt de regionala programmen.](#)

⁷¹ Dagens nyheter, 2014-06-03: [Wallenberg: Vi satsar nya miljarder på spetsforskning.](#)

⁷² Regeringskansliet, 2014-09-11: [Statligt centrum för läkemedelsprövningar inrättas i Göteborg.](#)

⁷³ Vetenskapsrådet, 2014-06-13: [Klinisk behandlingsforskning.](#)

⁷⁴ Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, [Wallenberg Clinical Scholars.](#)

⁷⁵ Research Professional, 2014-07-17: [A short, sharp transition to open access.](#)

⁷⁶ Research Professional, 2014-05-22: [Open access made mandatory in Mexico.](#)

⁷⁷ Research Professional, 2014-05-30: [Swiss humanities to get books support.](#)

⁷⁸ Research Professional, 2014-06-20: [Norway to pay for open access.](#)

⁷⁹ Research Professional, 2014-09-25: [Finland plans to embrace open access by 2017 in bid to raise public awareness of science.](#)

⁸⁰ Vetenskapsrådet, 2015-01-15: [Nu har vi lämnat vårt förslag om nationella riktlinjer för open access.](#)

⁸¹ Wikipedia, [Science 2.0.](#)

⁸² Research Professional, 2014-10-28: [Commission told to take action on Science 2.0.](#)

⁸³ Research Professional, 2014-12-09: [Latvian presidency names priorities.](#)

⁸⁴ Research Professional, 2014-05-20: [Universities propose ERA focus areas for next Commission.](#)

⁸⁵ Research Professional, 2014-12-04: [Europe can lead the way on Science 2.0 – if it hurries up.](#)

⁸⁶ Research Professional, 2014-12-16: [Data alliance calls for Europe to lead on Science 2.0.](#)

nu förändras, på olika sätt^{87,88,89,90,91,92}. Ett exempel är att forskarskolor – vars utformning kan variera kraftigt – nu finns på i stort sett alla europeiska lärosäten⁸⁷.

Det finns samtidigt många som vill värna om forskarutbildningens nära koppling till forskarkyrket och som motsätter sig tendenser till standardisering^{93,94}. Det gäller kanske främst i länder och ämnen där forskarutbildningen enbart eller nästan enbart handlar om att skriva en avhandling, och där det som motsvarar kursdelen i en svensk forskarutbildning hanteras på avancerad nivå.

De signaler som Analys & utvärderings omvärldsbevakning fångat upp om forskarutbildning handlar ofta om kopplingen till ett arbetsliv utanför akademien^{95,96,97,98,99,100,101}.

Utbildning

Betoning på utbildning

Under de senaste åren har forskning i allmänhet och forskningsexcellens i synnerhet stått i fokus när universiteten har diskuterats. Nu talas det i ökande utsträckning om utbildning. EU-kommissionen varnar för att forskning har överbetonats¹⁰², den brittiska utbildningsministern¹⁰³ har varnat för det tidigare, och i både Sverige¹⁰⁴ och Danmark¹⁰⁵ höjs ledande röster för behovet att stärka utbildningen. Att det franska högstatusuniversitetet Sciences Po i Paris satsar på sin utbildning som en metod att nå världstoppen är kanske en del av denna trend, kanske ett resultat av lärosätets tradition som elitutbildningsorganisation¹⁰⁶.

Högre utbildning som fri marknad

I Storbritannien och Australien har den högre utbildningen under de senaste åren förändrats i riktning mot en fri marknad, liknande det system som finns i USA. Lärosätena styrs mindre vad gäller antalet studenter som tas in, och studenterna får betala en större andel av kostnaden genom studieavgifter^{107,108,109,110,111,112,113}. Detta kan tolkas som att man

---

⁸⁷ Thomas Ekman Jørgensen, EUA (2014). [Current trends in European Research Education](#). Presentation på SUHF:s seminarium om forskarutbildning i Uppsala, 2014-12-02.

⁸⁸ Research Professional, 2013-06-18: [Research councils edge closer to harmonised doctoral training](#).

⁸⁹ Research Professional, 2013-08-30: [PhD training in the spotlight in Latvia](#).

⁹⁰ Research Professional, 2014-02-26: [Europe moves on from 'apprentice and master' PhDs](#).

⁹¹ Universitetskanslersämbetet, 2014-10-17: [Förändrade former när utbildning på forskarnivå ska utvärderas](#).

⁹² Elmgren, Maja; Forsberg, Eva; Lindberg-Sand, Åsa & Sonesson, Anders (2014). [Ledning för kvalitet i forskarutbildningen](#). SUHF.

⁹³ Research Professional, 2014-12-02: [Conformity of Bologna process would ruin PhDs, say rectors](#).

⁹⁴ Research Professional, 2014-12-17: [Eurodoc backs PhD declaration](#).

⁹⁵ University World News, 2013-12-13: [The rise of industrial PhDs](#).

⁹⁶ Research Professional, 2014-01-29: [Historian to help boost PhD recognition](#).

⁹⁷ Studentbloggen, 2014-03-03: [Vad händer efter en forskarutbildning?](#)

⁹⁸ Dagens Nyheter, 2014-06-30: [Satsa mer resurser på företagsforskarutbildning](#).

⁹⁹ Times Higher Education, 2014-07-03: [PhD schemes must be more worldly wise, EUA hears](#).

¹⁰⁰ The Chronicle of Higher Education, 2014-09-15: [Proposal to Offer Job-Friendly English Ph.D. Draws Criticism](#).

¹⁰¹ University World News, 2014-09-26: [New doctoral degrees bring industry, academia closer](#).

¹⁰² Research Professional, 2014-01-29: [Research still valued more than teaching, report warns](#).

¹⁰³ Research Professional, 2013-10-21: [Balance between research and teaching has been lost, says Willetts](#).

¹⁰⁴ Dagens nyheter, 2014-08-04: [Oacceptabel bantning av undervisning på universitet](#).

¹⁰⁵ University World News, 2014-11-29: [Upgrade university teaching, says Quality Commission](#).

¹⁰⁶ Le Monde, 2014-05-06: [Science Po Paris veut muscler ses trois premières années](#).

¹⁰⁷ Times Higher Education, 2013-12-05: [Undergraduate numbers cap 'to be abolished' – Osborne](#).

i dessa länder i högre utsträckning ser högre utbildning som något som är bra för individen ("private good") snarare än bra för samhället ("public good")¹¹⁴. I båda länderna, och särskilt i Storbritannien, hanteras studenterna i växande grad som konsumenter^{115,116,117,118,119}. Det finns många motståndare mot utvecklingen, inte bara bland studenter^{120,121,122,123,124}.

Även i Danmark^{125,126} och Nederländerna¹²⁷ finns det tecken som tyder på att man rör sig i samma riktning, om än i mer blygsam skala. I Tyskland går man däremot i motsatt riktning, och studieavgifterna har nu avskaffats i samtliga delstater¹²⁸.

I Sverige finns endast ett fåtal tecken som antyder en liknande utveckling. Innan han slutade som universitetskansler hann Lars Haikola föra fram tanken att "privat kapital" måste till för att finansiera den högre utbildningen¹²⁹. Dagens nyheter påpekar att utländska studenter i Sverige betalar avgifter för utbildningar som Universitetskanslersämbetet menar har brister¹³⁰, vilket kan ses som en form av konsumentjournalistik.

Koppling till arbetsmarknaden

I många länder strävar regeringarna efter att göra den högre utbildningen mer anpassad till arbetsmarknadens behov. Det handlar om att med piska eller morot förmå lärosätena att höja studenternas anställningsbarhet (Frankrike¹³¹, Australien¹³², USA^{133,134}, Medelhavsregionen¹³⁵), att ändra incitamentssystemen så att fler studenter söker till yrkesutbildningar/yrkeshögskola (Danmark^{136,137,138}, Storbritannien¹³⁹), och att ge arbetsgivare

---

¹⁰⁸ University World News, 2014-05-01: [Higher education faces another major upheaval.](#)

¹⁰⁹ The Guardian, 2014-07-07: [Links with China: why Australian universities are leading the way.](#)

¹¹⁰ Research Professional, 2014-05-14: [Hockey dismantles higher education fee structure.](#)

¹¹¹ University World News, 2014-09-19: [Rational deregulation of university fees.](#)

¹¹² University World News, 2014-10-31, [New students face an uncertain fees future.](#)

¹¹³ Study International, 2015-01-05: [Controversial Australian Higher Education reforms to get a second wind.](#)

¹¹⁴ The Chronicle of Higher Education, 2014-03-03: [From Public Good to Private Good. How Higher Education Got to a Tipping Point.](#)

¹¹⁵ Times Higher Education, 2014-03-14: [Universities should face more scrutiny over competition, says OFT.](#)

¹¹⁶ University World News, 2014-04-04: [Students fail to research universities before applying.](#)

¹¹⁷ Times Higher Education, 2014-06-19: [Tuition fees subsidise research in 'unfunded' social sciences.](#)

¹¹⁸ Research Professional, 2014-07-14: [Pyne sets out plans for university ratings website.](#)

¹¹⁹ The Independent, 2015-01-05: [Top universities refuse to reveal how they are spending tuition fees.](#)

¹²⁰ University World News, 2014-05-20: [Outraged students protest against budget impacts.](#)

¹²¹ University World News, 2014-09-04: [Senate inquiry stalls radical university reforms.](#)

¹²² BBC News, 2014-04-24: [University tuition-fee change savings 'uncertain'.](#)

¹²³ Times Higher Education, 2014-11-17: [NUS publishes 'roadmap for free education'.](#)

¹²⁴ University World News, 2014-11-18: [University funding system in England is not sustainable – Report.](#)

¹²⁵ University World News, 2013-12-20: [Productivity Commission calls for overhaul of education.](#)

¹²⁶ University World News, 2014-05-09: [Universities begin preparing for sweeping reforms.](#)

¹²⁷ University World News, 2014-05-05: [Political deal to replace student grants with loans.](#)

¹²⁸ Times Higher Education, 2013-05-13: [Unbridled success: germany's fee foes claim victory.](#)

¹²⁹ Dagens nyheter, 2014-05-27: [Privat kapital behövs för att klara kvaliteten i högskolan.](#)

¹³⁰ Dagens nyheter, 2014-03-24: [Hårt kritiserade utbildningar drar in miljoner.](#)

¹³¹ Times Higher Education, 2014-01-23: [France adds employability to university mission.](#)

¹³² The Conversation, 2014-01-26: [Universities Australia deal to get students 'work ready'.](#)

¹³³ The Chronicle of Higher Education, 2014-03-24: [How to Trigger Penalties under the Latest Proposed Gainful-Employment Rule.](#)

¹³⁴ Inside Higher Ed, 2014-01-29: [A Focus on Job Training.](#)

¹³⁵ University World News, 2014-03-09: [New EU initiative to boost graduate employability.](#)

¹³⁶ Politiken, 2014-03-20: [Uddannelsesminister: Færre skal tage en kandidatuddannelse.](#)

¹³⁷ University World News, 2014-05-09: [Universities begin preparing for sweeping reforms.](#)

¹³⁸ Politiken, 2014-09-23: [Regeringen giver humaniora kniven.](#)

¹³⁹ The Guardian, 2014-01-04: ['Debt-free' degree plan could benefit 50,000 workers a year.](#)

mer inflytande över utbildningarna (Storbritannien¹³⁹, Ryssland¹⁴⁰, Australien¹⁴¹). Alla dessa metoder diskuteras eller används även i Sverige^{142,143,144,145,146,147}.

Att högskoleutbildade personer hamnar i arbetslöshet är naturligtvis ett problem, men omfattningen av det problemet är kanske inte så stort som det ibland framställs¹⁴⁸. Det ord som oftast används i den svenska debatten, ”matchning”, implicerar vidare att detta problem ensidigt beror på att högskolans utbildningar är dåligt anpassade till arbetsmarknadens behov, men det är inte nödvändigtvis så det förhåller sig¹⁴⁹. En del skribenter menar att problemet inte så mycket ligger i högskolans utbildningar som i arbetsgivarnas rekryteringsprocesser¹⁵⁰, och då skulle man kanske hellre tala om ”upptag” än ”matchning”. Man kan också tänka sig att fokusera på studenternas förmåga att omsätta sin akademiska utbildning i arbetsmarknadsvärde, och då använda ord som ”omsättning” eller ”tillämpning”.

Även i låg- och medelinkomstländer upplevs matchningen mellan högskola och arbetsliv som problematisk^{151,152,153}.

MOOC

Öppna nätkurser med tusentals deltagare, mooc-kurser, fortsätter att få uppmärksamhet. Andra länder än USA startar mooc-kurser^{154,155,156,157,158,159,160}, ibland på andra språk än engelska^{158,159,160,161}. I Sverige ger Karolinska institutet¹⁶² mooc-kurser genom edX, och både Chalmers¹⁶³ och Lunds universitet¹⁶⁴ är på väg (genom edX respektive Coursera). Mooc-kurser har blivit en ganska vanlig del av utbildningsutbudet, och det används som

¹⁴⁰ University World News, 2013-12-17: [Employers to monitor efficiency in universities.](#)

¹⁴¹ The Conversation, 2014-02-26: [Universities Australia deal to get students 'work ready'.](#)

¹⁴² Vinnova, 2014-05-14: [Ny modell för att värdera lärosätenas samverkan.](#)

¹⁴³ Svenska dagbladet, 2013-12-01: [Högre utbildning bör ge bättre chanser.](#)

¹⁴⁴ TV4:s Politikerblogg, 2014-04-04: [Moderaterna: Universiteten måste samarbeta med näringslivet.](#)

¹⁴⁵ Sveriges radio, 2014-04-23: [S vill satsa på vuxenutbildning.](#)

¹⁴⁶ Entreprenörskapsforum, 2014-11-20: [Ny rapport: Högutbildade tre gånger så produktiva.](#)

¹⁴⁷ Upsala Nya Tidning, 2014-06-22: [Samverkan ger samhällsnytta.](#)

¹⁴⁸ Gunnarsson, Magnus (2014). [Etablering på arbetsmarknaden. En sammanställning av tillgänglig statistik för högskolan.](#)

[Inklusive jämförelser med yrkeshögskolan och gymnasiet.](#) SUHF/Analys och utvärdering.

¹⁴⁹ Berlin, Daniel (2014). [Matchningsproblem på högutbildades arbetsmarknad. En översikt av den svenska debatten.](#)

SUHF/Analys och utvärdering.

¹⁵⁰ Dagens samhälle, 2014-06-23: [Arbetsgivare måste lära sig att läsa ett cv.](#)

¹⁵¹ University World News, 2014-02-07: [Growing mismatch between graduate skills, market needs.](#)

¹⁵² University World News, 2014-11-21: [Employability of graduates is a big concern – Report.](#)

¹⁵³ University World News, 2014-09-05: [Universities and employability – Preparing for the demands of work.](#)

¹⁵⁴ Research Professional, 2014-02-19: [Moocs growing in Europe.](#)

¹⁵⁵ Times Higher Education, 2014-05-08: [Irish bid for a tiger's share of online market.](#)

¹⁵⁶ Research Professional, 2014-05-14: [Mooc development fund set up.](#)

¹⁵⁷ Research Professional, 2014-11-12: [France promotes Mooc development.](#)

¹⁵⁸ Times Higher Education, 2014-01-16: [Brazil's home-grown Mooc, Veduca, has high hopes.](#)

¹⁵⁹ Research Professional, 2014-07-03: [Norway joins Mooc revolution.](#)

¹⁶⁰ Research Professional, 2014-09-26: [Nordics celebrate Mooc success.](#)

¹⁶¹ University World News, 2014-12-12: [MOOC, gender support for French-language universities.](#)

¹⁶² edX: [Klx.](#)

¹⁶³ Chalmers, 2014-11-21: [Jie Sun ska sprida grafenkunskaper över världen.](#)

¹⁶⁴ Coursera, [Lund University.](#)

kanal för marknadsföring¹⁶⁵, för att testa nya pedagogiska modeller¹⁶⁶ och som struktur för nationella utbildningsåtgärder^{167,168}.

Det finns en hel del skepsis mot fenomenet^{169,170,171,172,173}, och erfarenheterna visar att det inte är särskilt billigt för lärosätena, åtminstone inte med nuvarande affärsmodeller^{174,175}. Det finns en tendens mot att formen används för fortbildning, alltså riktat till människor som redan har en utbildning och behöver komplettera med någon specifik kunskap för sitt yrkes skulld^{176,177,178}.

Samtidigt är entusiasmen på många håll fortfarande stor, inte minst i fattigare länder¹⁷⁹, och ur ekonomiskt perspektiv verkar potentialen vara enorm^{180,181}.

(EUA har skrivit en [god lägesrapport för MOOC](#). The New Yorker publicerade i november förra året en [djupare analys av problemen och möjligheterna för MOOC](#). Tidskriften INNOQUAL ägnade förra året [ett helt nummer åt MOOC](#).)

Competency-based education

Competency-based education innebär att studenterna läser helt på egen hand, och lärosätet tillhandahåller kursmaterial, guider, och framförallt prov^{182,183,184}. Studenter som förvärvat kunskaper t.ex. genom att arbeta eller på något annat informellt sätt kan då enkelt tentera av kurser som täcker det de redan kan. Studenterna kan också välja studietakt helt själva. En ytterligare fördel är att utbildningen kan bli betydligt billigare än traditionella campus-utbildningar¹⁸⁵.

Modellen växer i USA^{186,187,188,189,190,191}, men ännu syns inga tecken på att andra länder fångar upp den här idén.

---

¹⁶⁵ Inside Higher Ed, 2014-06-25: [From MOOC to Shining MOOC](#).

¹⁶⁶ Lund university MOOCs, 2014-10-02: [Interest in MOOCs increasing](#).

¹⁶⁷ Medianama, 2014-09-12: [Updated: HRD Ministry to launch MOOC platform. National E-Library. Know Your College portal & More](#).

¹⁶⁸ Medianama, 2015-01-02: [Trends in the Online Education sector in 2014](#).

¹⁶⁹ The Chronicle of Higher Education, 2014-01-15: [Doubts About MOOCs Continue to Rise, Survey Finds](#).

¹⁷⁰ Times Higher Education, 2014-01-16: [Five myths about Moocs](#).

¹⁷¹ Inside Higher Ed, 2014-01-15: [Tempered Expectations](#).

¹⁷² Research Professional, 2014-07-01: [Moocs are not moneymakers. rectors warn](#).

¹⁷³ The Conversation, 2014-07-14: [Universities are stil stadning. The MOOC revolution that never happened](#).

¹⁷⁴ Campaign for the Future of Higher Education, 2013-10-16: [The "Promises" of Online Higher Education: Reducing Costs](#).

¹⁷⁵ Research Professional, 2014-07-01: [Moocs are not moneymakers. rectors warn](#).

¹⁷⁶ Times Higher Education, 2013-11-28: [Moocs: edX unveils Arab initiative, Udacity rethinks 'lousy product'](#).

¹⁷⁷ The Chronicle of Higher Education, 2014-05-22: [European Students and Employers Seek More Web-Development MOOCs](#).

¹⁷⁸ University World News, 2014-07-11: [Which problems could MOOCs solve, and how?](#)

¹⁷⁹ Le Monde, 2015-01-06: [Les Moocs: massifs, ouverts et africains](#).

¹⁸⁰ The Economist, 2014-02-08: [Massive open online forces](#).

¹⁸¹ The Chronicle of Higher Education, 2014-11-06: [What Georgia Tech's Online degree in Computer Science Means for Low-Cost Programs](#).

¹⁸² The Chronicle of Higher Education, 2014-07-14: [College, on Your Own](#).

¹⁸³ University World News, 2014-02-14: [Competency-based degrees – The quiet revolution?](#)

¹⁸⁴ The Chronicle of Higher Education, 2014-02-17: [Competency-Based Degrees: Coming Soon to a Campus Near You](#).

¹⁸⁵ Inside Higher Ed, 2014-05-06: [Competency and Affordability](#).

¹⁸⁶ Inside Higher Ed, 2014-01-23: [General Education's Remake](#).

¹⁸⁷ Inside Higher Ed, 2014-07-23: [Experimenting With Aid](#).

¹⁸⁸ The Chronicle of Higher Education, 2014-10-03: [For-Profit Giant Starts Competency-Based 'Open College'](#).

¹⁸⁹ Inside Higher Ed, 2014-10-28: [Big Ten and the Next Big Thing](#).

¹⁹⁰ Inside Higher Ed, 2014-11-26: [Mobile Bachelor's Degree](#).

¹⁹¹ Inside Higher Ed, 2015-01-13: [Experimenting with Competency](#).

Breddad rekrytering

Det har under några år inte talats särskilt mycket om breddad rekrytering, men nu finns det tecken på att den frågan får mer uppmärksamhet^{192,193,194,195}. I USA (där frågan aldrig försvunnit helt) ingår även forskarutbildningen i ambitionerna¹⁹⁶. I Sverige har Universitetskanslersämbetet släppt flera rapporter på detta ämne^{197,198}.

Framtid

Föreliggande omvärldsrapport har, liksom föregående rapporter, fokuserat på att beskriva de trender som faktiskt har syns i omvärlden. Den principen utesluter, på gott och ont, spekulationer om vad som kan komma att hända i framtiden. För den som vill låta tanken sväva lite friare kring vad som kommer att hända i sektorn under de närmsta åren tipsar vi här om några förutsägelser:

- Utrikesdepartementet kom i november i år med en trendrapport med sikte på 2025. Den tar upp generella, samhällsliga trender, men har också ett kapitel om utbildning, forskning och innovation.
[Strategiska trender i globalt perspektiv. 2025: en helt annan värld?](#)
- Det tyska departementet för utbildning och forskning har nyligen genomfört en stor framsyn, och man har identifierat 60 samhällsliga områden i behov av forskning innovation och produktutveckling.
[Foresight results to shape German science policy.](#)
- British Council har försökt förutsäga trenderna inom internationell studentmobilitet fram till 2024.
[Postgraduate student mobility trends to 2024.](#)
- Marguerite J. Dennis, med lång erfarenhet inom studentrekrytering, gör en förutsägelse inom området internationell utbildning.
[The rise of the global university.](#)

---

¹⁹² Svenska dagbladet, 2014-07-10: S: [Därför behövs det fler högskoleplatser.](#)

¹⁹³ Research Professional, 2014-10-08: [Universities told to try harder to integrate poor students.](#)

¹⁹⁴ University World News, 2014-09-17: [New university alliance to boost graduate numbers, save money.](#)

¹⁹⁵ The Chronicle of Higher Education, 2015-01-08: [Obama Proposes Free Community College for Millions of Students.](#)

¹⁹⁶ The Chronicle of Higher Education, 2014-10-30: [How a Coalition Seeks to Bring Minority Students Into Science.](#)

¹⁹⁷ Universitetskanslersämbetet (2014). [Förutsättningar för hög kvalitet. En analys av sambanden mellan studenternas bakgrund och utfallet av kvalitetsutvärderingarna.](#)

¹⁹⁸ Universitetskanslersämbetet, 2014-12-16: [Högskolenybörjare 2013/14 och doktorandnybörjare 2012/13 efter föräldrars utbildningsnivå.](#)

- En brittisk forskare gör en trendframskrivning till 2025 om deltagande i högre studier, och kommer fram till att antalet studenter kommer att fortsätta öka.
[Global participation rates to continue rising, says report.](#)
- Likt musikindustrin så kommer högre utbildning att brytas upp i många mindre aktörer.
[Are Universities Going the Way of Record Labels?](#)
- Den brittiska regeringens *Cabinet Office* (ung. statsrådsberedningen) och *Government Office for Science* (regeringens vetenskapliga råd) har skapat en manual för framtidsanalyser, riktad till beslutsfattare och analytiker. Den innehåller beskrivningar av olika omvärldsanalysmetoder (med fokus på framtidsanalyser) och vad de lämpar sig för.
[The Futures Toolkit: Tools for strategic futures for policy-makers and analysts.](#)